

Sygn. akt VI ACa 461/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Ksenia Sobolewska - Filcek

Sędziowie: SA Małgorzata Kuracka

SA Agata Zając (spr.)

Protokolant: protokolant Katarzyna Mikiciuk

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. Z., P. M., I. W. i P. P.

przeciwko P. S.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 15 grudnia 2015 r., sygn. akt XVII AmC 26037/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od A. Z., P. M., I. W. i P. P. na rzecz P. S. kwoty po 15 zł (piętnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego, a nieuiszczone koszty sądowe przyznaje na rachunek Skarbu Państwa;

II. zasądza od A. Z., P. M., I. W. i P. P. na rzecz P. S. kwoty po 210 zł (dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 461/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał P. S. wykorzystywania w umowach z konsumentami wzorca umowy o nazwie (...) o treści: „Reklamować można wyłącznie towary nowe. Towar używany jako taki nie podlega zwrotom i reklamacjom.”, zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i nakazał pobranie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w W.) kwoty 2400 zł z tytułu opłat sądowych, od uiszczenia których powodowie byli zwolnieni oraz zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

P. S. jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) P. S.. W ramach wykonywanej działalności prowadzi od marca 2013 roku sprzedaż za pomocą sklepu internetowego znajdującego się na stronie internetowej (...)

Do dnia 16 kwietnia 2013 roku na stronie internetowej przedsiębiorcy (...) był zamieszczony wzorzec umowy pn. Regulamin, który w pkt. 11A zawierał postanowienie: „Reklamować można wyłącznie towary nowe. Towar używany jako taki nie podlega zwrotom i reklamacjom”.

Powyżej opisany stan faktyczny, ustalony w oparciu o wyżej wymienione dowody i twierdzenia, nie był między stronami sporny. Pozwany nie zaprzeczył istnieniu wzorca o treści odpowiadającej kopii widoku ze strony internetowej, a jego stosowanie trwało do dnia 16 kwietnia 2013 roku.

Sąd Okręgowy wskazał, że oddalił wniosek pozwanego o przesłuchanie powodów na okoliczność korzystania z usług i towarów oferowanych przez pozwanego w ramach sklepu internetowego (...) w okresie obowiązywania Regulaminu zawierającego postanowienie, o uznanie którego za niedozwolone wnoszą w niniejszym postępowaniu oraz ich związków i pokrewieństwa z osobami zasiadającymi w organach Stowarzyszenia Ochrony (...), a także podstaw i przyczyn, dla których wnieśli pozew i na okoliczności związane z udzieleniem przez powodów pełnomocnictwa radcy prawnemu P. B. uznając, że okoliczności te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że zakwestionowane postanowienie nie było negocjowane indywidualnie – zostało zawarte wprost w treści przedmiotowego wzorca, zaś jego treść wskazuje, iż intencją korzystającego z wzorca nie było poddanie jego treści negocjacom.

Analizowane postanowienie nie dotyczy również głównych świadczeń stron, precyzuje ono bowiem warunki reklamacji. Postanowienie to jest zatem dodatkowym postanowieniem umownym, które podlega ocenie w świetle przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego zakwestionowane przez powodów postanowienie regulaminu spełnia przesłanki niedozwolonej klauzuli umownej, o której mowa w art. 385¹ § 1 k.c., gdyż postanowienie to ogranicza możliwości korzystania z uprawnień z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową, w przypadku gdy nabywany jest towar używany.

Sąd Okręgowy wskazał na treść obowiązującej w dacie wniesienia pozwu ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. 2002, Nr. 141, poz. 1176), w szczególności na art. 11 tej ustawy, zgodnie z którym uprawnienia z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową nie mogły zostać wyłączone ani ograniczone w drodze umowy zawartej przed zawiadomieniem sprzedawcy o niezgodności towaru z zawartą umową sprzedaży.

Zdaniem Sądu Okręgowego należy za niedopuszczalne takie postanowienie, które w jakikolwiek sposób ogranicza możliwość skorzystania przez konsumenta z uprawnień z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego, gdyż możliwość takiej modyfikacji ustawowej regulacji tych uprawnień została wyłączona *expressis verbis* już przez samego ustawodawcę. W ocenie Sądu Okręgowego regulacja zawarta w ustawie o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej wyznacza bowiem minimalny standard ochrony, jaki musi zostać zachowany, aby nie powstał dysparytet stron.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

W ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw do zastosowania art. 103 § 1 k.p.c., nie stanowi bowiem niesumiennego lub oczywiście niewłaściwego postępowania, podpisanie pozwu przez pełnomocnika za pomocą nieczytelnego podpisu, ani też wytoczenie powództwa po zaprzestaniu stosowania klauzuli. Sąd Okręgowy nie znalazł też podstaw do zastosowania ani art. 101 k.p.c. wskazując, że w sprawach o uznanie za niedozwolone wzorca umowy nie ma obowiązku

wezwania do zaprzestania stosowania postanowienia wzorca umowy, a pozwany dał powód do wytoczenia sprawy i uznanie powództwa nie ma wiążącego charakteru, jak też do zastosowania art. 102 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1. naruszenie art. 385² k.c. przez jego niezastosowanie i pominięcie przy badaniu zgodności postanowienia umowy do dobrymi obyczajami okoliczności jego wykorzystania w praktyce;
2. naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. art. 385² k.c. w zw. z art. 479³⁸ § 1 k.p.c. przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w ramach kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy dokonuje się badania samej treści kwestionowanego wzorca, z pominięciem sposobu czy okoliczności jego wykorzystywania w praktyce;
3. naruszenie art. 479⁴³ k.p.c. i art. 479⁴⁵ k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. przez ich niezastosowanie, mimo iż klauzula podobnej treści została już wpisana do Rejestru Postanowień Wzorców Umów Uznanych za Niedozwolone, co oznacza że wystąpiła przesłanka rozszerzonej prawomocności wyroku w rozumieniu art. 479⁴³ k.p.c. oraz został osiągnięty cel prowadzonego rejestru, wynikający z zapisu art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów;
4. naruszenie art. 479³⁸ § 1 k.p.c. w zw. z art. 479³⁹ k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że powodowie uprawnieni byli do skierowania powództwa o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone przeciwko pozwanemu, podczas gdy wytoczenie powództw pozbawione zostało przesłanki działania każdego z powodów w imieniu ochrony swoich interesów jako konsumentów albo potencjalnych konsumentów;
5. naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że skoro pozwany stosował kwestionowany przez powodów wzorzec i nie dochował należytej staranności, powinien być obciążony kosztami zastępstwa procesowego, podczas gdy proceder masowego wnoszenia pozwów w celach zarobkowych, w tym także wobec pozwanego, co zostało dowiedzione przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, pozostaje w sprzeczności z zasadą racjonalności stosowania prawa i dobrych obyczajów w rozumieniu art. 3 k.p.c., a okoliczność, że w dniu 17 kwietnia 2016 r. wejdą w życie nowe przepisy, pozwalające na eliminację tego rodzaju zachowań nie oznacza, że pozwany powinien ponosić negatywne konsekwencje, skoro nie dał powodu do wytoczenia powództw, a cel działania powodów i ich pełnomocnika miał charakter stricte zarobkowy;
6. naruszenie art. 101 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy przesłanki legitymujące Sąd do jego zastosowania zostały przez pozwanego spełnione.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych oraz o zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie, mimo iż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty należy uznać za trafne.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, ograniczających się do stwierdzenia, że pozwany stosuje wzorzec umowny zawierający kwestionowane postanowienie w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i że przy użyciu tego wzorca zawiera umowy z konsumentami, zaś te ustalenia nie są sporne, tym samym Sąd Apelacyjny ustalenia te przyjmuje za własne.

Bezzasadne są podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art. 385² k.c. przez jego niezastosowanie, gdyż – wbrew twierdzeniom skarżącego – w postępowaniu, którego celem jest dokonanie abstrakcyjnej kontroli abuzywności wzorca stosowanego przez przedsiębiorcę przepis ten – odnoszący się do okoliczności związanych z zawarciem umowy – nie ma zastosowania. Kontrola abstrakcyjna polega bowiem na badaniu treści postanowień wzorca umowy w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i jest dokonywana niezależnie od tego, czy między stronami doszło do zawarcia umowy z wykorzystaniem tego wzorca umowy.

Nietrafnym okazał się też zarzut naruszenia art. 479³⁸ k.p.c., w przepisie tym bowiem określono szeroko krąg podmiotów uprawnionych do wytoczenia powództwa o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone. Podmiotem czynnie legitymowanym z mocy tego przepisu jest każdy potencjalnie uprawniony do zawarcia umowy zawierającej określone we wzorcu postanowienie, a więc nawet ten, który nie jest związany stosunkiem materialnoprawnym z podmiotem posługującym się wzorcem umowy, którym może być nie tylko twórca tego wzorca (wyrok SN z dnia 20 stycznia 2011 r., I CSK 218/10, niepubl.). Ustawodawca nie warunkuje również istnienia czynnej legitymacji procesowej od istnienia interesu prawnego w wytoczeniu powództwa, a w judykaturze przyjęto, że istnienie uzasadnionego interesu nie stanowi nawet materialnoprawnej przesłanki do wytoczenia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (uchwała SN z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 73/13, OSNC 2014/10/97).

W piśmiennictwie wyrażono nawet pogląd, że czynna legitymacja procesowa określona przepisem art. 479³⁸ § 1 k.p.c. przysługuje szerokiemu kręgowi zainteresowanych bez żadnych ograniczeń i wyłączeń, a okoliczność czy doszło, albo dojdzie do zawarcia umowy zawierającej kwestionowane postanowienie jest okolicznością indyferentną dla określenia uprawnionego do wszczęcia postępowania mającego za przedmiot tzw. abstrakcyjną kontrolę wzorca. Chodzi bowiem o każdego potencjalnego kontrahenta podmiotu posługującego się wzorcem umowy zawierającym sporne postanowienie.

Bezzasadne są też zarzuty naruszenia art. 479⁴³ k.p.c. i art. 479⁴⁵ k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. przez ich niezastosowanie, mimo iż klauzula podobnej treści została już wpisana do Rejestru Postanowień Wzorców Umów Uznanych za Niedozwolone.

Zgodnie bowiem z uchwałą wydaną w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r. prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone – także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art.479⁴⁵ § 2 k.p.c.) – nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art.365 i 366 w związku z art.479⁴³ k.p.c.).

Kwestia rozumienia art. 479⁴³ k.p.c. była dotychczas przedmiotem sporu w doktrynie i orzecznictwie. Również Sąd Najwyższy zajmował niejednolite stanowisko w tej sprawie. W orzecznictwie powoływano się na pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r. (III CZP 95/03, OSNC 2005/2/25). Niemniej jednak z uwagi na dokonaną przez Sąd Najwyższy w uchwale z 20 listopada 2015 r. (III CZP 17/15) wykładnię tego przepisu należy uznać, że w sprawie niniejszej nie zachodziła podstawa do odrzucenia pozwów.

Sąd Apelacyjny uznał jednak, że apelacja jest zasadna z innych przyczyn.

Do 25 grudnia 2014 r. obowiązywała ustawa o 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej (Dz.U.2002.141.1176 ze zm.) określający zasady odpowiedzialności sprzedawcy za wszelkie wypadki niezgodności towaru z umową, niezależnie od tego, czy sprzedawany towar był używany czy nowy. Wynikające z tej ustawy uprawnienia konsumenta, zgodnie z art. 11 wskazanej wyżej ustawy, nie mogły być wyłączone ani ograniczone w drodze umowy zawartej przed zawiadomieniem sprzedawcy o niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową.

Także treść obecnie obowiązującego przepisu art. 588 § 1 k.p.c. ogranicza możliwość wyłączenia odpowiedzialności z tytułu rękojmi jeżeli kupujący jest konsumentem, tylko do przypadków określonych w przepisach szczególnych.

Wskazane wyżej przepisy mają charakter norm bezwzględnie wiążących, zatem postanowienia umów sprzeczne z tymi normami są nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c.

W dniu 13 stycznia 2011 r. Sąd Najwyższy podjął uchwałę w sprawie III CZP 119/10 stwierdzając, że postanowienie wzorca umowy, sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, nie może być uznane za niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.).

Sąd Najwyższy wskazał, że postanowienie wzorca umowy sprzeczne z ustawą nie może wyrzeć skutku prawnego i nie może kształtować praw i obowiązków konsumenta oraz nie jest w stanie rażąco naruszyć jego interesów, a w konsekwencji nie może też podlegać ocenie z punktu widzenia zgodności z dobrymi obyczajami. Postanowienie wzorca umownego sprzeczne z ustawą jest nieważne, a art. 385¹ k.c. nie może być traktowany jako przepis, który przewiduje inny skutek w rozumieniu art. 58 § 1 in fine k.c., w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

Tym samym zakwestionowane postanowienie umowne, jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, nie może być uznane za niedozwolone, co prowadzi do oddalenia powództwa.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania za obie instancje orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., obciążając tymi kosztami powodów.